

Asia: VN/10633/2020

Digitaaliset keinot koronaviruskriisin jälkihoidossa -työryhmän väliraportti

Väliraportissa on kuvattu koronaviruskriisin aikaista digiloikkaa laajasti eri sektoreilla. Katsotteko, että sektorien kehitystyötä on kuvattu riittävällä tavalla?

Voitte kirjoittaa vastauksenne alla olevaan tekstikenttään

Sektorien kehitystyö on kuvattu riittävästi. Tilastokeskuksen huomio tässä kiinnittyy luonnollisesti tietovarantoihin sekä tiedon löydettävyyteen, käytettävyyteen ja hyödyntämiseen digitalisaatiossa ja päätöksenteossa.

Raportissa ei ole kuitenkaan ole käsitelty digitalisaatioon liittyvää lainsäädäntöä. Olisiko syytä harkita tämän lisäämistä raporttiin? Tiedonhallintalaki esimerkiksi edellyttää julkiselta sektorilta tietoturvan, digitalisaation, tiedon kuvaamisen ja yhteentoimivuuden sekä rajapintojen toteuttamista. Tietosuoja-asetus puolestaan edellyttää henkilötietojen käsittelyn ja keruun kuvaamista. Näillä tavoitteilla on vaikutusta siihen, miten tietojen käytettävyyttä ja löydettävyyttä edistetään yhteiskunnassa.

Katsotteko, että toimet, joita väliraportissa esitetään, riittävässä määrin edistävät tavoitteita? Jos ette, miten toimenpiteitä tulisi täydentää?

Voitte kirjoittaa vastauksenne alla olevaan tekstikenttään

Tiedonhallintalakiin ja sen toimeenpanoon liittyvät kehittämishankkeet näyttäisivät puuttuvan raportista kokonaan. VM on asettamassa työryhmiä seuraaville alueille: tiedonhallinnan yhteistyö, arkkitehtuuriyhteistyö, digitaalisen turvallisuuden yhteistyö, kehittämisen ohjauksen yhteistyö ja ICT-palvelutuotannon ohjauksen yhteistyö. Näillä kaikilla on vaikutusta siihen miten julkinen hallinto edistää tiedonhallintalain toimeenpanoa ja digitalisaatiota. Nämä olisi hyvä huomioida raportissa.

Tiedon hyödyntämisen ja avaamisen hanke vaikuttaa myös puuttuvan raportista. Tiedon hyödyntämisen ja avaamisen hankkeella on neljä painopistettä. 1) Tiedon hyödyntämisen ja avaamisen strategiset tavoitteet, 2) Tiedon saatavuuden edistäminen, 3) Tiedon laadun varmistaminen, 4) Tiedon teknisen ja semanttisen yhteentoimivuuden edistäminen.

Tilastokeskus vetää tiedon laadun varmistamisen tehtäväkokonaisuutta. Tiedon laatu ja avaaminen on huomioitu raportin liitteen toimenpide-ehdotuksissa 33 ja 34, mutta jää epäselväksi, onko ehdotuksessa huomioitu tämän hankkeen tavoitteet ja suunnitelmat.

Tilastokeskus pitää tärkeänä viranomaisten digitaalisten palveluiden kehittämistä ja niiden löydettävyyden parantamista kokoamalla niitä palveluportaaliin. Erityisen tärkeänä Tilastokeskus pitää tässä yhteydessä portaalin ja muiden viranomaispalveluinen kytkemistä saumattomaksi osaksi Suomi.fi-palveluita. Valittavien ratkaisujen tulee tukea Suomi.fi:n kattavaa käyttöönottoa yhteiskunnassa (viestit, tunnistautuminen ja valtuudet) sekä yritysten että kansalaisten osalta.

Suositus kysy vain kerran -periaatteen vakiinnuttamisesta digitaaliseen viranomaisasiointiin on jo jossain määrin käytössä, mutta sen käytännön toteutumiseen tulee kiinnittää huomiota. Haasteena on tietojen siirtyminen järjestelmästä toiseen, mikä edellyttää sujuvia rajapintoja, yhteentoimivuutta ja riittäviä metatietoja.

Uudet sähköiset toimintatavat kuten eKuitin ja eLaskun käyttöönotto (erityisesti ns. pienet ja mikroyritykset) synnyttäisivät myös tilastoinnin kannalta mielenkiintoisia mahdollisuuksia tuottaa tarvittavaa tilastotietoa uudella tavalla ja aiempaa nopeammin. Tässä yhteydessä tiedon standardisointi, tilastoviranomaisen pääsy dataan ovat yhteiskunnallisen tietotuotannon kannalta keskeisiä vaateita.

Tilastokeskus haluaa tässä yhteydessä huomauttaa, että vapaaehtoiset ratkaisut eivät kovin helposti kiihdytä digitalisaatiota, esimerkkinä yritysten tilinpäätösten XBRL-raportointi, jota on valmistettu ja viety kohti käyttöönottoa jo yli 10 vuotta ja edelleenkin tämän laajamittaisesta toteutumisesta ei ole takeita.

Mitkä toimenpide-ehdotukset tulisi priorisoida? Millä perusteilla?

Voitte kirjoittaa vastauksenne alla olevaan tekstikenttään

Tiedon avaaminen ja rajapintojen rakentaminen tietoihin edistää tiedon käytettävyyttä niin viranomaistehtävissä kuin yritystoiminnassa. Tiedon löydettävyyden parantamiseksi tulisi kehittää aineistokatalogeja tai muita tapoja nostaa esille ja yritysten tietoisuuteen yhteiskunnassa saatavilla oleva tieto.

Tiedon hyödyntämisen kannalta rekisterien yhteentoimivuuden ja rekisteritiedon laadun kehittäminen on ensisijaisen tärkeää, sillä Suomen tilastotoimi perustuu huomattavan suurelta osin rekisterien hyödyntämiseen. Myös yritysten tietoon pohjautuvan uuden yritystoiminnan (esimerkiksi tekoälyn ja data-analytiikan kehittäminen) luomisen edellytyksenä on tietojen yhteentoimivuus ja laatu.

Tiedon tulisi olla kaikkien saatavilla (tietoturva- ja tietosuojavaatimukset huomioiden) ja sen jakaminen kansalaisille ja yrityksille tulisi olla läpinäkyvää.

Tilastokeskus näkee tarkoituksenmukaiseksi edistää tutkimustiedon saatavuutta ja digitaalisen hyödyntämisen mahdollisuuksia mm. parantamalla tiedon semanttista yhteen toimivuutta sekä lisäämällä datan eheyttä ja tietoturvaa. Myös eri lähteistä saatavien tietojen mm. rekisteritietojen ja yrityksistä suoraan kerättävän tiedon semanttinen yhteentoimivuus edistää tiedon hyödyntämistä. Julkisen sektorin osalta rekistereiden yhteisen laatukehikon määrittely olisi suotavaa.

Mitä toimenpide-ehdotusten toteutuksessa tulee huomioida?

Voitte kirjoittaa vastauksenne alla olevaan tekstikenttään

Ks. aiempi huomautus vapaaehtoinen vs. pakottava.

Tilastokeskus näkee, että yritysten ja yrittäjien ymmärryksen kohentaminen tiedonjalostamisesta ja sen avaamisen hyödyistä voisi olla myönteisiä vaikutuksia yritysten halukkuuteen antaa tietoja tilastotiedonkeruuihin. Myös kansalaisten, päättäjien ja viranomaisten kyvykkyyttä käsitellä tietoa, arvioida tiedon luotettavuutta ja laatua tulisi kehittää (tiedon lukutaito).

Lisäksi tavoite edistää kansallisella ja EU-tasolla datan saatavuutta ja liikkuvuutta luomalla tiedolle yleisesti tunnustettuja laatustandardeja ja selkeyttämällä tiedon käyttöoikeuksia, tiedon hyödynnettävyyttä sekä yhteen toimivuutta, parantaa yleisellä tasolla tilastotoimen tilastoinnin laadun kehittämistä.

Tilastokeskus tuottaa merkittävän määrän tietoja yhteiskunnan käyttöön. Se haluaa tukea toimillaan tiedolla johtamisen edellytyksiä. Tilastotuotannon vaikuttavuuden parantamiseksi olisi tärkeää edistää yksityisen sektorin tiedon saatavuutta tilastointitarkoituksiin digitaalisessa muodossa. Uusien hankkeiden aloittamisen lisäksi olisi tärkeää huolehtia jo tehtyjen hankkeiden mahdollistaman transformaation kattavasta implementoinnista.

Toimenpide-ehdotuksissa on viitattu jo käynnissä oleviin hankkeisiin, joiden osana toimenpiteitä voidaan edistää. Tunnistattekko muita hankkeita, joihin toimenpiteet tulisi kytkeä?

Voitte kirjoittaa vastauksenne alla olevaan tekstikenttään

Tilastokeskus on toteuttanut koronaviruskriisin yhteydessä uusien tarpeiden mukaista tiedonkeruuta ja uudenlaista tietojen julkaisemisesta sekä yhteistyötä tietotuotannossa muiden toimijoiden kanssa. Kokemukset tästä ovat olleet hyvin positiivisia ja kannustavia. Tämä antaa tukea kehittää tietopolitiikan koordinaatiota vastaamaan muuttuvia tarpeita.

Kansainvälisessä tilastotoimessa on kuitenkin koronaviruskriisin aikana jälleen nähty esimerkkejä mobiilipaikannusdatan hyödyntämisestä. Lainsäädäntö Suomessa ei tue Tilastokeskuksen pääsyä tähän tai muuhunkaan yksityisen sektorin keräämään aineistoon. Erityisesti teleoperaattoreiden mobiilipaikannusdata antaa huomattavia mahdollisuuksia. Näistä ja muista aineistolähteistä luonnollisesti neuvotellaan edelleen vapaaehtoisuusperiaattein.

Keitä toimenpiteissä ja niiden toteutuksessa/mahdollisissa tulevissa hankkeissa tulisi olla mukana ja miten hankkeet tulisi resursoida? Olisitteko itse halukas osallistumaan toteutukseen?

Voitte kirjoittaa vastauksenne alla olevaan tekstikenttään

Tilastokeskus haluaa olla sen toimialaan liittyvässä tietovarantojen ja tiedon tuottamisen kehittämisessä mukana. Tilastokeskuksella on erityisesti osaamista mm. tietojen kuvaamisessa (metatiedot), tiedon laadun varmistamisessa, tiedon tuotannon prosessin hallinnassa, tietojen yhdistelemisessä eri tietolähteistä ja tietojen löydettävyydessä (tieto siitä, mitä tietoa on olemassa).

Vapaamuotoinen lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Ehdotuksissa voisi olla konkretiaa enemmän.

Piela Pasi
Tilastokeskus